

SEMINAARISARJA:

Tuettu, saavutettava ja yhdenvertainen oikeudellinen päätöksenteko

Oikeudellinen päätöksenteko edellyttää tukea ja saavutettavuutta (Accessibility). Ihmisen oma toimijuus ja mahdollisuus elää itsensä näköistä elämää on turvattava, vaikka hänen päätöksentekokykynsä olisikin sairauden tai vamman vuoksi rajoittunut. Oikeusjärjestelmä on tällöin erityisen haasteen edessä, mikä voi johtaa kiperiin punnintatilanteisiin. Toimijuuden ja itsemääräämisoikeuden turvaamisen lisäksi on tarjottava suojaa, pidettävä huolta oikeusjärjestelmän ennakoitavuudesta ja arvioitava kolmannen osapuolen perusteltuja intressejä. Erityisesti vuonna 2006 valmistunut (ja Suomessa vuonna 2016 voimaantullut) vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimus on vaikuttanut siihen, että useat eri valtiot ovat tarkastelleet kriittisesti omaa edunvalvontaoikeudellista lainsäädäntöään ja tehneet siihen uudistuksia. Sopimus edellyttää, että vammaisella ihmisellä tulee olla yhdenvertainen mahdollisuus tehdä päätöksiä ja saada tarvitsemaansa tukea päätösten tekemiseen kuin vammattomalla ihmisellä on.

Itä-Suomen yliopiston oikeustieteiden laitoksen hyvinvointioikeuden keskus ja siviilioikeuden oppiaine järjestävät keväällä 2023 aiheesta kaksiosaisen työpajasarjan, jossa aihetta lähestytään yhteiskuntafilosofisista, lainopillista ja oikeusvertailevista sekä empiirisistä näkökulmista käsin. Seminaareissa tarkastellaan edellä mainittujen lähtökohtien valossa: 1) Mitä on saavutettava ja yhdenvertainen oikeudellinen päätöksenteko? 2) Kuinka tukea vammaisen tai sairaan ihmisen toimintavalmiuksia? Kuinka tasapainoilla eri suuntaisten intressien (esimerkiksi vaihdannantarpeet – itsemääräämisoikeus) välillä? 3) Miten kansallinen (esim. suomalainen) oikeudenalakohtainen lainsäädäntö (esim. edunvalvonta, päätöksenteko terveys- ja sosiaalipalveluissa) vastaa tosiasiallisen yhdenvertaisuuden vaatimukseen? Miten muissa maissa näihin kysymyksiin on vastattu?

Työpajoista ensimmäinen 'Tuettu päätöksenteko' järjestetään Joensuussa 13-14.2.2023. Seminaariin saapuu pääpuhujaksi Adrian D. Ward Skotlannista ja toiseksi puhujaksi asianajaja Minttu-Maaria Pekkanen. Työpajassa pohditaan viimeaikaisten tutkimusten valossa sitä, mitä on tuettu päätöksenteko. Mitä edellytyksiä sille on asetettava? Mikä on käsitteen merkityssisältö kansainvälisissä ihmisoikeusinstrumenteissa ja kansallisissa laeissa? Työpajassa kysymyksiä lähestytään erityisesti yhteiskuntafilosofian, lainopin ja oikeusvertailun näkökulmista, mutta arvioidaan myös sitä, miten ihmisoikeuslähtökohdat voidaan yhdistää käytäntöön ja mikä oikeuden nykytila on.

Toinen työpaja 'Saavutettavuus ja päätöksenteko' järjestetään 8.6.2023 Helsingissä. Seminaarin pääpuhujaksi saapuu professori Rosie Harding Englannista. Työpajassa kehitetään eteenpäin ensimmäisen työpajan tuloksia ja ajatuksia: Mitä on tuettu päätöksenteko käytännössä? Minkälaista on saavutettava oikeudellinen kieli? Kuinka esimerkiksi juristiprofessorio voi tukea vammaista ihmistä päättämään omista asioistaan? Työpajassa kysymyksiä lähestytään ensimmäisessä työpajassa käytettyjen metodien lisäksi myös ja erityisesti empiirisen oikeustutkimuksen näkökulmasta. Työpaja liittyy hyvinvointioikeuden keskuksen yhdessä ihmisoikeuskeskuksen kanssa järjestämään seminaariin, johon Rosie Harding on tulossa puhumaan.

Työpajat ovat englanninkielisiä. Kutsut työpajoihin on lähetetty kansainvälisille ja suomalaisille verkostoille. Ensimmäinen työpaja on puolitoistapäiväinen ja toinen yksipäiväinen. Ne toteutetaan semi-strukturoituna keskusteluna. Ward ja Harding pitävät työpajoissa asiantuntijapuheenvuorot, jonka jälkeen he ovat lupautuneet kommentoimaan väitöskirjatutkijoiden sekä muiden tutkijoiden tutkimuskysymyksiä ja teemoja ennalta lähetettyjen lyhyiden papereiden perusteella. Lyhyissä (n. 1-2 sivua) papereissa tutkijat arvioivat omaa tutkimustaan nimenomaan seminaarin teeman näkökulmasta.

Tavoitteena on luoda keskustelua, synnyttää uusi tutkimusideoita – ja verkostoja sekä kannustaa erityisesti nuorempia tutkijoita arvioimaan omaa työtään kriittisesti. Miten heidän tutkimustulokulmansa vastaavat kansainvälisen ihmisoikeuskehityksen asettamiin vaatimuksiin? Mitä muiden maiden ratkaisuista voi ammentaa omaan tutkimukseen? Lisäksi ensimmäisessä työpajassa asianajaja Minttu-Maaria Pekkanen kommentoi suomalaista edunvalvontaoikeutta käytännön näkökulmasta sekä yliopistonlehtori Katja Karjalainen puhuu yhdessä Adrian Wardin kanssa European Law Institutin alkavasta uudesta mallilakiprojektista, jonka teemana on 'Advance choices'. Alustus keskittyy erityisesti oikeusvertailevan tiedon merkitykseen alan tutkimuksessa. Toisessa työpajassa vanhuusoikeuden professori Anna Mäki-Petäjä-Leinonen ja professori Kaijus Ervasti alustavat monitieteellisen tutkimuksen hyödyistä, kun arvioidaan ja tarvitaan tietoa saavutettavan ja yhdenvertaisen oikeudellisen päätöksenteon perustaksi. Paperit ja asiantuntijapuheenvuorot ovat vapaampien keskustelujen pohjana.

Tarkempi ohjelma julkaistaan ilmoittautumisajan päätyttyä noin kahta viikkoa ennen seminaareja.

Joensuun työpajaan voi ilmoittautua: <https://link.webropolsurveys.com/S/018796A4CA5532B2>. Helsingin työpajaan ilmoittautuminen alkaa maaliskuussa. Työpajoja ei järjestetä hybrideinä. Joensuun työpajan ilmoittautuminen loppuu 31.1.2023.

Katja Karjalainen
(katja.karjalainen@uef.fi)
University Lecturer, University of Eastern Finland

UEF | **Hyvinvointioikeuden
keskus**

